JÄRVA TEATAJA

NR. 33. NELJAPAEVAL, 16. MÄRTSIL 1944. A. — 4. AASTAKAIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. • Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht

Tarnopolist ida pool ja mujal lõunas kestavad rasked tõrjelahingud

Loode pool Nevelit andis bolshevike rünnak-hoog järele — Uus tugev rünnak Londonile — Edukas öölahing Kanalil

Führeri peakorterist, 15. märtsil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Idarinde lõunaosas püüdsid tugevamad vaenlase jõud asjatult mitmes lõigus meie eemaldumisliikumisi läbi murda. Inguli ääres, Ukraina Bugi keskjooksul, edela pool Begrebishtshet ja ruumis ida pool Tarnopoli on käimas rasked tõrjevõitlused, milliste jooksul meie väed teostavad üha jälle edukaid vasturünnakuid.

Võitlusis Tarnopoli ruumis esines eriti väljapaistvalt üks laskurpataljon major Balzeri ja üks soomusrong ülemleitnant Larscheidi juhtimisel.

Loode pool Nevelit andis bolshevike rünnakute hoog, millised üha vaenlase kõrgete kaotustega nurjusid, järele.

Viimaste päevade võitlusis esines idarinde põhjalõigus eriti tubilit hollandi SS-vabatahtlike soomusgrenaideride rügement „Kindral Seyffa" SS-obersturmbannführer Joercheli juhtimisel.

Nettuno sillapeal teostas vaenlane pärast tugevat suurtükitule ettevalmistust mitu tankidest toetatud rünnakut, millised vaenlase kõrgete kaotustega nurjusid. Võeti arvukaid vange.

Kaugvõitluspatareid tulistasid vaenlase laevaliiklust Anzio ja Nettuno ees, tabasid ühte transportlaeva ja sundisid mitut laeva ümber pöörama.

Põhja-Ameerika pommilennukiteüksused teostasid jälle terrorirünnaku Roomale. Mitmes linnaosas tekkis raskeid purustusi ja kaotusi elanikkonnas.

Möödunud öösl ründasid saksa võitluslennukite üksused hea mõjuga Neapoli sadamaseadmeid ning vaenlase laevaeesmärke Neapoli ees. 4 transportlaeva mahuga 18.000 brt tabati raskesti. Järelveoladudes tekkis purustusi ja olatuslikke tulikahjusid.

Mõned briti häirelennukid heitsid viimasel ööl pomme asulaile Lääne-Saksamaal.

Meie õhujõudude tugevad üksused ründasid ööl vastu 15. märtsit taas Londonit. Kild- ja süütepommide heited kutsusid linna piirkonnas esile ulatuslikke purustusi ja arvukaid suurtulekahjusid.

Tugevate öölahingute kestel nputasid saksa julgestusjõud kanalis 2 briti kiirpaati ja vigastasid ühte nii raskesti, et tuleb arvestada ta uppumist. Peale selle tulistati 2 paati põlema. Üks oma sõiduk sai torpeedotabamuse ja uppus.

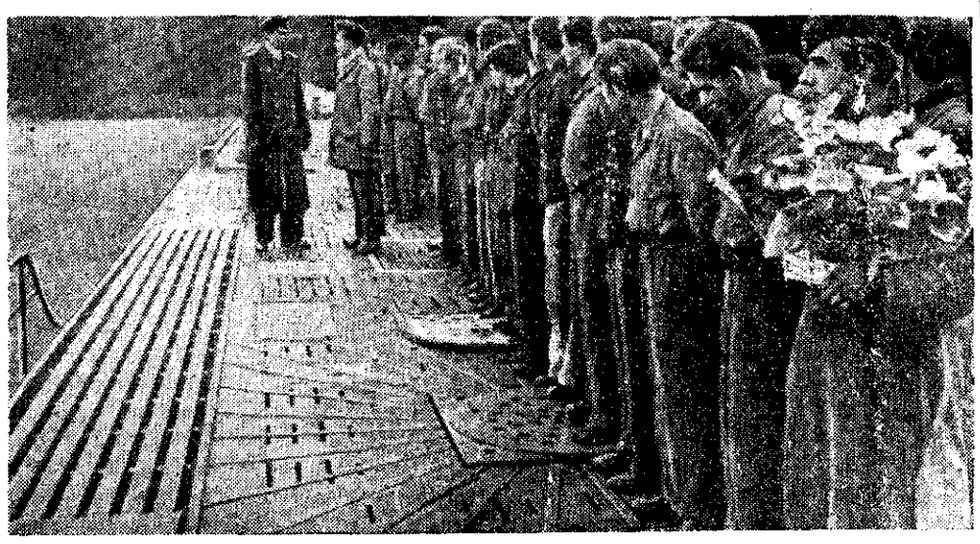

Ühes merelahingus Biskaya lahel, kus kaht inglise ristlejat hävitati ja viis inglise hävitajat otsekohe uputati torpeedotabamuste läbi, kuna kuueski tõenäoliselt hukkus, uppusid lehvivate lippudega ka kaks saksa torpeedopaati ja üks hävitaja. Üks osa nende meeskondadest suudeti saksa allveelaevade poolt päästa. Näeme neid käesoleval pildil. (PK.-sõjakirj. Schwabik Wb.)

Tubli rünnakvaim lõunalõigus

Bolshevike rünnakud alanesid. Hersoni linn loovutati

Führeri peakorterist, 14. märtsil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Idarinde lõunaosas, kus põhjatute teede ja tälelikult poriseks muutunud maastiku juures toimuvad vihased võitlused, millistesse mõlemalt poolt paisatakse uusi jõude, paistsid meie väed ülekaalukate vaenlase üksuste jõudude vastu ikka jälle välja oma eeskujulliku visadusega ja vapustamatu rünnakuvaimuga. Nii osutasid viimastel päevadel erilist tubliduet soomusgrenaideride diviis „Suur-Saksamaa" kindral-leitnant von Manteufeli juhtimisel ja 59. armeekorpuse osad kindral-leitnant Friedrich Wilhelm Schulzi juhtimisel.

Ettenähtud taandumisliikumise raamides jäeti peale kõigi sõjaliselt tähtsate seadmete hävitamist maha Hersoni linn.

Ruumis lõuna pool Staro-Konstantinoffi ja ida pool Tarnopoli olid meie vasturünnakud edukad.

Mujal idarindel teostasid bolshevikud eile vaid veel lääne pool Nevelit tugevamaid, kuid tulutuid rünnakuid. Viimaste nädalate võitlustes paistsid siin eriti silma Alam-Saksi-Shleswig-Holsteini 170. jalaväediviis koos temale allutatud üksustega kolonel Haffi juhtimisel.

Itaalias ei tekkinud ka eile mingit nimetamisväärset võitlustegevust.

Saksa jahilennukid ja õhutõrje tulistasid Nettuno sillapeal alla 7 vaenlase lennukit.

Vahemeres hävitati allveelaevade-hävitajate poolt üks vaenlase allveelaev.

Viimasel ööl heitsid briti häirelennukid pomme Lääne-Saksa raumi.

Saksa võitluslennukid ründasid hea eduga eesmärke Lõuna-Inglismaa rannikul.

Narva lahe kohal tulistati alla nõukogude lennukeid

Kergete saksa merejõudude head saavutused

PK. Sõjalaevastiku juures. Nõukogude ebaõnnestunud dessandikatsest saadik Merekülа juures, et sealt ohustada Narva rinde põhjatiiba, valvatakse Narva lahte kergete saksa merevõitlusjõudude poolt tugevasti. Sõjalaevastik valitseb tõkestamatult seda merepiirkonda ja sellest saadik kui Merikülа üritus läks bolshevikkudele maksma kõrgeid kaotusi, ei ole selles piirkonnas enam nähtud nõukogude paate.

Seevastu püüavad nõukogud Eesti ranniku kaitseks rakendatud saksa mereväejõude asetada mati-olukorda oma arvuliselt tugevate õhujõudude abil. Kuid kõik nende pingutused olid asjatud.

Soodsa ilmastiku juures sooritavad nõukogud kuni viis rünnakut päevas, saabudes seejuures laineteena, iga kord 20 kuni 40 pommilennukit jahilennukite saatel. Algul koondatult lendavad üksused aetakse aga meie paatide tugeva tõrjetule poolt enamasti enne laiali, kui nad suudaksid asuda koondatud pommitamisele ja pardareivadest tulistamisele.

Kuna nõukogude arvukate rünnakute kõhnadeks tulemusteks on meie väikepaatide kerged vigastused, on terve rida bolshevikkude lennukeid alla tulistatud saksa pardakahurite poolt. Nagu sõjajõudude ülemjuhatus teatas, tulistati Narva lahe valvesõidukite poolt alla viis nõukogude lennukit, seda üksnes 24 tundi kestnud lühikese ajavahemiku jooksul.

Lühitsated jutustavad...

— Jaapanis rakendatakse sõjatööstusse 168 000 meest, kes senini töötasid büroodes ja ärides. Nende seniseid kohti täidavad naised.

— Jaapan pühendab käesoleval silmapilgul ülimat tähelepanu, et omada tänavu oodatava jaapani laevaruumi tunduva tõusu puhul piisavalt meeskondi.

— Paavst tähistas Rooma rünnakut sõjaliselt kõlvatu teona.

— Führer saatis Slovakkia riigipresident dr. Tisole Slovakkia rahvuspüha puhul südamliku õnnesoovitelegrammi.

— Riigiminister dr. Goebbels meenutas Salzburgis 6 aasta eest toimunud Ostmargi vabastamist.

— Kanada ühines USA nõudmisega Iirile, et see saadaks välja teljeriikide esindajad.

Ameerika surve Iirile

Uus näide ameeriklaste vägivallapoliitikast väikeriikide suhtes

Tokiost, 13.3.(DNB). Majanduslikud survevahendid, milliseid USA ähvardab Reuteri teatel tarvitusele võtta Iiri vabariigi vastu, kõlbavad nueks näiteks ameeriklaste vägivallapoliitika suhtes erapooletute riikide vastu, milliseid viimasel ajal kasutatakse juba üsna reeglipäraselt, seletas täna valitsuse kommentaator välismaa ajakirjanikkudele.

Olevat täiesti selge, et Washington ei mõtlevatki arvestada Iiri erapooletusega, ja et seal olevat taas valmis ümber lükkama nn. liitlaste põhimõtteid erapooletute kohtlemiseks, kui üks väike riik julgeb ameerika huvidele teel ees olla.

Iiri säilitab oma erapooletuse

Berliinist, 13. 3. (DNB). Iiri lükkas tagasi USA nõude, saata maalt välja kõik teljeriikide diplomaadid.

Mida „News Chronicle" jutustab USA-lendureist

Genfist, 12. 3. (DNB) Meeleolu kohta USA-lendurite lasgrites Inglismaal kirjutab ajaleht „News Chronicle" järgmist: need lendurid, kellede hulka kuulub ka päevastel rünnakutel Berliini vastu rakendatud ameeriklasi, elavat täiesti eraldunult. Kodumaised raadioteated ei huvitavat neid, sest see, mida sealt pakutavat, olevat neile mõistmatu. Nad väljenduvat põlglikult ka enda kaasmaalaste kohta USA-s, kelledest nad tundvat end mahajäetuna. Lugemismaterjal USA-ajakirjades otevat neile lihtsalt vastik. Lendurid olevat arvamisel, et USA-ajakirjandus teeks paremini, kui ta seletaks kord kodumaisele üldsusele, mida nende võitluses viibivatel poegadel kõik läbi teha tuleb. Mis olevat siis nende lendurite sõjasihiks? Kui selle üle järele pärida, saadakse vastuseks: „Meie soovime vaid üht — koju minna ja seal päris vaikselt istuda."

Uus juht Itaalia kindralstaabile

Roomast, 13.3.(DNB). Itaalia kindralstaabi ülem kindral Gambar astus tagasi. Tema järglaseks nimetati Archimade Bischi.

Hävitati väärtuslikke kultuurivarasid

Anglo-ameeriklaste terrorirünnakud Paduale ja Firenzele

Berliinist, 12. 3. (DNB). 11. märtti keskpäeval lendasid arvukad põhja-ameerika pommilennukiteüksused tugeva jahilennukite kaitse all Ülem-Itaalia ruumi. Saksa ja itaalia jahilennukite üksused ründasid vaenlast ilmastikulistele takistustele vaatamata Po madalikul ja ajasid nurja koondatud rünnaku teostamise.

Nagu sõjajõudude ülemjuhatuse teadaandes juba mainitud, heitsid põhjaameeriklased oma pommid eeskätt Paduale ja Firenzele, kus tekkis kahjustusi elamukvartaalides ja väärtuslikkude kultuurimälestiste juures. Nii hävitati teiste hulgas kahe pommitabamusega pea täielikult kuulus Ermitari kirik Paduas, milline romaani-gooti stiilis ehitus põlvenes 13. sajadist. Firenze oli kolmveerand tundi põhja-ameerika kultuurigangsterite rünnakuobjektiks, kes sellega andsid uue tõendi oma jultumusest ja enda hävitustahte järjekindlast jätkamisest euroopalikkude kultuuriaarete vastu. Et maailmale säilitada asendamatuid kultuurivarasid, jäeti Firenze linn saksa juhtkonna poolt meelega kindlustamata. See ei takistanud aga põhja-ameeriklasi rakendamast oma terrorilennukeid ka Firenze vastu.

30 lennuki hävitamisest, mida anglo-ameeriklased selle ürituse juures kaotasid, võtsid osa ka uuesti loodud itaalia jahilennukiteüksused. Nende saagiks langes rida pommi- ja jahilennukeid.

Kindral-kolonel Model külastas eesti väeosi

Kindral-kolonel andis eesti võitlejaile hindava tunnustuse

Alles hiljuti lippude alla tõtanud uued eesti üksused esutavad juba nüüd tubleid sõdurivoorusi, millised võimaldavad neile külg-külje kõrval saksa kamraadidega moodustada tõkkerliivi bolshevistlikule rünnakule Baltikumi vastu. Loomu poolest võitlejaslik eestlane, kellele juba korduvalt langes ülesanne kaitsta oma rahvast Ida ijalgi lakkava surve vastu, liitub sisemise valmisoluga saksa sõjaväe tugeva kaitsevõõndiga. Ta püüab võimalikult lühima aja jooksul omandada saksa kamraadide võitluskogemusi, et sellega end asetada oma ähvardatud kodumaa teenistusse.

Mõningad ühele saksa diviisile allutatud, alles äsja koostatud eesti üksused sooritasid neil päevil lühikese väljaõppe järele suure harjutuse, millele elas kaasa ka kindral-kolonel Model. Kindral-kolonel võis sel puhul veenduda eestlaste väljapaistvates sõdurivoorustes, mida need on iga saabuva võitluspanuse puhul valmis tõestama ka ülekaalukatele vaenlase jõududele. Kindral-koloneli tunnustus rõhutas ühtlasi Euroopa loodepiiril võitlevate ühinenud saksa ja eesti rahva ühiseid kohustusi ja ühist jõudu.

Aeg nõuab kaasaelamist

Sügavale rahuajale on omaseks nähteks inimeste teatav tardumine kord omatud harjumustesse. See on kehtiv niihästi maa kui ka linna suhtes. Kui rahuajal linnades üks perekond omab avara korteri ja oma mugavuse arvel pigistab kas või püksirihma, siis on see ikkagi asjaosalise isiklikuks asjaks, millega pole õieti kellelgi teisel tegemist. Ta maksab ju ise oma mugavuste eest ning sellega lõpp. Ei ole rahuajal palju ütlemist ka juhul, kus korralik ja jõukas talu, varustatud pealegi heade hoonetega, keeldub võtmast omale suvitajaid. Jällegi tema oma asi.

Teissugune on aga olukord praegu, sõjaajal, kus kogu eestlus ühtse tervikuna teenib ainult ühte ideed — maa kaitsmise ja võidu ideed — ning kus iga eestlane peab olema valmis oma rahvuskaaslaste abistamiseks ja toetamiseks ühelt poolt, teiselt poolt aga osutama täielikku vastutulekut ja abivalmidust rindevõitlejaile-sõdureile.

Need on sellised elu praegused põhitõed, milliste juures ei oleks õieti põhjustki pikemalt peatuda, sest nad peaksid olema igaühele juba niigi selged. Kahjuks on aga esinenud siin-seal, muide ka Järvamaal ning siinsetes linnades, juhtumeid, mis näitavad, et kaugeltki kõik inimesed ei suuda veel mõista, et aeg n õ u a b tingimatut k a a s a e l a m i s t ja et sõjaaeg ei ole rahuajale omase tardumuse aeg.

Rinde lähedus tingib praegu olukorra, kus sõjaväeosi ja üksikuid sõjaväelasi liigub tavalisest tunduvalt rohkem. Nad peatuvad siin-seal lühemat aega ja liiguvad siis edasi vastavalt oma ametülesannetele. Mingu nad aga kas rinde või tagala suunas, igal juhul on meist igaühe kohus hoolitseda, et sõjaväelaste peatumine ja ööbimine kohtadel toimuks mugavates tingimustes. Meie kohus on neile, meie kaitsjaile, seda võimaldada. Ei ole tõesti praegu tähtis, et 2—3-liikmelise perekonna käes oleks 3—4 tuba, tähtis on küll aga see, et meie elaksime ajaga tõesti kaasa ja saaksime aru sõjaväelaste vajadustest ööbimis-ja peatumisvõimalustegi osas. See arusaamine peab väljenduma selles, et oleme igal ajal korterite võimaldamises sõjaväelastele vastutulelikud ja minetame rahuaja mugavus-tardumused.

Teise valusa nähtena torkab südamesse, kui suure talu peremees või perenaine, kelle poole mõni linlane pöördub korteri saamise palvega oma naisele-lastele, keerutab esialgu jutuga siia-sinna ja lubab siis lõpuks enne veel „mõtelda." Selline "mõtlemine" on aga sisuliselt puhas palve tagasilükkamine ja inimvaenuline tegu, mis pälvib mitte üksi hukkamõistu, vaid õieti isegi karistust. Jah, sest mitte üksi k o r t e r i t, s. o. toanurgakest käseb aeg praegu anda põllumeest linlasele, — aeg nõuab koguni, et maainimene võtaks linlase oma kodus vastu omainimesena, osutades talle kõike võimalikku abi ja vastutulekut. Linlasele ei ole kerge lahkuda oma kodust ja perekonnapeast, kuid ta p e a b seda e l u nimel. Maainimene, kellelt ta palub ulualust, ei ole kaotanud ega kaota midagi. Tema kohus peab olema praegu elada ajaga kaasa, aidata linlast ja võtta teda oma kodus vastu mitte kui toanurgakese üürijat, vaid kui o m a inimest.

Need ajanõuded võivad tunduda mõnelegi vanadesse harjumustesse tardunule võõrastavad, kuid nad muutuvad otskekohe arusaadavaiks ja loomulikeks, kui seadida ennast samasse olukorda. Ei ole võitlusvaimu ega töötahet tõstvaiks tegureiks, kui tulla rindelt või sinna siirduda ning kõndida poolööd võõras linnas ukse tagant ukse taha korterit otsides ja pahuraid ning eemaletõrjuvaid nägusid nähes. Ei ole mõnus meist kellelegi, kui maal elav r a h v u s k a a s l a n e praegu korteripalve puhul teeb küll magusavõitu näo, aga vingerdab ometi siia-sinna.

Aeg oma karmusega nõuab loobumist kunagistest harjumustest. See, mis kunagi oli loomulik, ei tarvitse olla seda praegu. See kehtib kõnealuste juhtudegi puhul, sest aeg nõuab kaasaelamist.

sp—

Nad ei võitle ausate sõduritena

Portugali ajaleht piitsutab angloameeriklaste meetodeid

Lissabonist, 13. 3. (DNB) Lissaboni ajalehes „Esfere" pöördub Alberto Granjo inglaste ja ameeriklaste korduvate rünnakute, ähvarduste ja väljapressimiskatsete vastu erapooletute maade suhtes. Kord on see diplomaatia, kord majanduslik surve ja kui sellest kõigest ei piisa, siis haaratakse relvastatud rünnaku järele. Isegi Vatikani ei säästnud nende viha, kel ei jätku selle jaoks arusaamist, et leidub veel erapooletuid. Viimased rünnakud hoonetele, mida Vatikan kasutab enda ülesandeks, on selle mentaliteedi väljenduseks, mida iga päev levitatakse kogu maailmas, et sõda lõpeb alles siis, kui kõik, mis kord kujutas endast vaimset või moraalset väärtust, on hävitatud.

Sellise suhtumise läbi muutus sõda linnade hävitamiseks, laste tapmiseks, lakates olemast armeede vaheliseks heitluseks, mida varem peeti ausalt ja otseselt. Kuidas mõeldakse taas korda jalale seada maades, kus mõrvamist, sabotaashi ja tulesüütamist hinnatakse tegudena, mis väärivad ülimat kiitust ja au, küsib artikli autor? Mis võit see on, mis rajatakse vihkamisele, verele, roimadele ja terrorile? Kes suudab hiljem taltsutada jõuke, millised on liitunud anarhia armeeks? Rünnak erapooletute vastu, nii lõpetab „Esfera", on vahendiks ainult neile, kes ei oska võita hea korra juures, vaid saavutavad võidu ainult mässu puhul.

7.740 protsenti puhaskasu!

USA relvastustööstuse uskumatu profiit

Genfist, 13. 3. (DNB). USA kongressisaadik Engels avaldas „Daily Sketch'i" teatel sensatsioonilisi paljastusi USA relvatööstuse tohutute kasude kohta. Ta seletas, et 47 juhtivamat relvastustehast USA-s olevat läbilõikes saavutanud 7.740% puhaskasu. See tähendab, et nad saavutasid relvastustellimistest enam kui 77-kordselt tagasi selleks rakendatud tegevuskapitali.

Nii näeb juutlik-pintokraatlikkudele sõjaõhutajatele „sõda" välja! Nende sõdurite veri on neile kullaks.

Jagati Läti kultuurfondi preemiaid

Neil päevil jagati Läti kultuurfondi nõukogu poolt preemiaid teaduslikkude ja kirjanduslikkude teoste eest ja kunsti alal. Ilukirjanduse alal anti välja järgmised auhinnad: Elsa Sterstele luuletustekogu „Merivaigutee" eest, August Geesenile Homerose „Odüsseia" tõlke eest, Janis Jaunsudrabinshile romaani „Raha" eest, Ilona Leimane'le romaani „Libahunditalu pärijanna" eest, Janis Weselisele „Läti saagade" eest ja Karlis Sarinshile romaani eest, igale Rm. 1500.

Helikunsti alal said auhinna muuseas prof. J. Vitols kantaadi eest „Jeesus Naatsaretist", A. Kalninsh balleti eest „Staburags" ja Janis Medinsh „Kirjad Peer Gyndile" (4 laulu sümfooniaorkestri saatel) eest, igaüks a 2000 riigimarka. Lucija Garuta sai Rm. 750 suuruse auhinna laulude eest: „Palve," „Küüditatud poja ema", „Oma maal", „Lätlaste usk", „Läti sõduritele", „Visa rahvas", „Sangarivaim" jne.

Folkloori alal sai K. Baronsi nimelise kõrgeima auhinna prof. K. Straubergs oma „Läti võlusõnade" II köite ja „Läti mütoloogia olemuse" eest Rm. 1500.

Seekord kuulusid peale 1943. a. valminud tööde auhindamisele erakordselt ka 1941—42. a. omad.

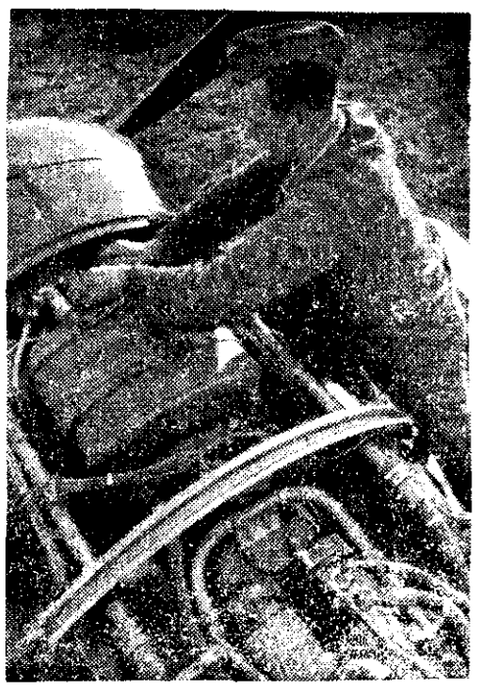

Enne rakendumist kontrollitakse piinlikuma hoolega, kas mootori juures on kõik korras. (PK.-sõjakirj. Boger. Wb.)

Narva sillapea suitsetati käsigranaatidega puhtaks

Eesti SS-grenaderide rünnak Riigi sillapeale

„Põhja pool Narvat alustasid eesti väeosad vasturünnakut ja paiskasid vaenlase tähtsast sillapeast välja.“
Sõjajõudude ülemjuhatusest.

SS-PK. SS-standartenführer Tuuling, ühe eesti SS-vabatahtlikkude rügemendi komandör, vaatab oma võitlespositsioonilt Riigi majade poole. Riigi on väike küla Narva-Jõesuu ja Narva vahel. Ta ei näe just palju. Vägev tule- ja suitsusammas takistab pilku. Juba üle tunni trummeldavad seal sõjaväe ja relva-SS üksuste patareid, et ette valmistada rünnakut, mida eesti SS-grenaderid peavad lähemate minutite jooksul alustama.

Neveli metsadest ja soodest, kus nad senini võitlesid, marssisid eesti SS-vabatahtlikud üles Soome laheni, et siin, oma kodumaa piiridel, lüüa kaasa võitluses Narva liini pärast. Kui vastasel õnnestuks Narva liini läbi murda, oleks bolshevikkudel vaba tee Tallinnasse ja Tartusse. Siis oleks eesti rahvas Moskva timukate poolt ajaloost igaveseks kustutatud. Seda teab iga eesti vabatahtlik, see täidab neid trotsliku visadusega, mis pigemini on valmis surema kui loovutama vaenlasele jalatäitki Narva-jõe läänekaldast.

Sellest hoiakust lähtudes otsustati rünnata Narva-jõe läänekaldal seisvaid bolshevikke. Neil oli veebruari keskel õnnestunud Narva kaitsevööndist läbi tungida. Selle nõukogude rünnaku eesmärgiks oli idapoolses Narva kaares seisva SS-diviisi sissepiramine ja Narva kindluse vallutamine lääne poolt. Ühe Nordlandi diviisi SS-võitlusüksuse vasturünnak ajas tookord vaenlase plaanid nurja, paisates vaenlase kõrgete veriste kaotustega kahele sillapeale tagasi.

Üht neist sillapeadest, mille keskpunktiks on Riigi küla, kavatsevad eesti SS-grenaderid enne pimeduse saabumist rünnata. Komandör kaalutleb veel kord kõiki käskluisi, mis selleks rünnakuks on antud. Vaenlane on harjunud suletud rünnakuga. Seda ei teostata, kuna bolshevikud on loonud Riigi ümber tugeva kindlustustesüsteemi, mis aina kubiseb punkritest, urgastest, tankitõrjekahurite pesadest ja kaevikuist. SS-grenaderid ründavad lõögirühmadena, punkrist, punkrisse, kaevikust kaevikusse, et hävitada vilmseid bolshevikke sillapeal. Kahurituli peatub äkki. Kaikub metsik hurraa. Eesti SS-grenaderid kaovad alles vaenlase positsioonide kohal hõljuvatesse suitsupilvedesse. 20—30 käsigranaati tuhiseb läbi õhu, lõhkedes võimsate plahvatuste saatel nõukogude kaevikuis. Siis on SS-mehed juba esimestes nõukogude kaevikutes.

Üle surnud ja haavatud bolshevikkude, kes katavad kaevikute põhja, tormavad eestlased edasi. Tegemist on sekunditega, mille jooksul veel on võimalik ära kasutada üllatusmomenti. Käsigranaat käsigranaadi järele paiskub avaustesse, punkrite ustesse, kuhu bolshevikud varjule on pugenud saksa kahuritule eest, teadmata, et SS-mehed seisavad nende kaevikuis. Punker punkri järele puruneb granaatide lõhkedes. Eestlaste esimene löök tungib 300 meetri sügavuses vaenlase positsioonidesse.

Bolshevikud on ületanud oma esimese shoki. Nad tunnevad, et mängus on nende elu. Nad püüavad alustada vihast vasturünnakut, et SS-mehi oma positsioonidest taas välja paisata. Kuid nende seitse vasturünnakut peatab eesti käsigranaatide tuli. Siis jätkub eestlaste rünnak. Algab visa heitlus kaevikute, laskurvarjendite ja punkrite pärast. Seejuures ei kosta ainsatki püssipauku. Lähivõitlus toimub käsigranaatidega. Bolshevikud kaitsevad end südilt. Nad ei taha alistuda, nad ei saagi taganeda. Narva idakaldale on nõukogude ohvitserid püstitanud kuulipildujad, et iga põgenevat bolshevikku üle jää Riigi külla tagasi ajada. Seda teavad bolshevikud sillapeal. Nii tuleb neid ükshaaval oma pesadest välja suitsetada, nõnda tuleb tundidepikuses lähivõitlustes meeter meetri järele aeglaselt vallutada.

Üks eestlaste löökrühm tungib piki Narva-jõge põhja poolt lõuna poole. Lõuna poolt läheneb sellele löökrühmale teine võitlusüksus. Kolmas kaitseb sissemurruruumi kõigi läbimurrukatsete vastu. Kui vaenlase viimne vastupanupesa, tugevasti kindlustatud tankitõrjekahur, purustatakse käsigranaatide abil, on nõukogude ägedaim vastupanu murtud. Eesti SS-rügemendi mõlemad võitlusüksused kohtuvad Riigi külas. Kes vaenlastest veel elab, väljub lõdisedes oma peidunurkast, et anda end vangi.

Üks 30-st bolshevikust koosnev rühm püüab end üle jõejää päästa Narva idakaldale. Nad ei jõua kaugele. Eesti vabatahtlikkude tabav tuli niidab nad jällegi loogu, kuni neilt kaob viimne elumärk.

Kui hämarik laskub üle Narva jõe, on kustutatud nõukogude sillapea Riigil. Väheste jõududega on eesti grenaderidel standartenführer Tuulingu juhtimisel õnnestunud välja lülitada üht Narva-liini ohustajat. Vaenlase kaotused on erakordselt kõrged. Enam kui 400 surnut katab võitlusväija. Saagiks langeb või hävitati SS-grenaderide poolt 5 tankitõrjekahurit, 11 soomuspüssi, 2 õhutõrje kuulipildujat, 2 granaadihaubitsat, 36 kuulipildujat ja sadu kergeid jalaväerelvi. 18 vangi, nende hulgas 2 naist, on ühe nõukogude rügemendi jäänusteks, millised viiakse kogumiskohta.

Oma staabis koondab rügemendi komandör võitlusüksuste juhid enda ümber. Ta ei tee palju sõnu oma vabatahtlikkude suure edu üle. Ta ütleb ainult: „Täna andsime meie, eestlased, esimese vastuse bolshevikkude kavatsustele, teha meie kodud maatasa ja mõrvata meie naised ja lapsed. Tänane veresaun Riigis oli põhjalik. See on ainuke eesti keel, mida vaenlane mõistab.“

SS-sõjakirjas. Walter Kalweit

Hoiatus pimendamise asjus

Kuna õhuoht püsib, hoiatab politsei veel kord tõsiselt kõiki kodanikke, et nad täpselt täidaksid pimendamise kohta antud korraldusi. Neis korterites, kus õhtusel kontrollimisel leitakse pimendamata aknaid, katkestatakse elektrivool otsekohe ning nii maja- kui ka korteriomanik langevad karistuse alla.

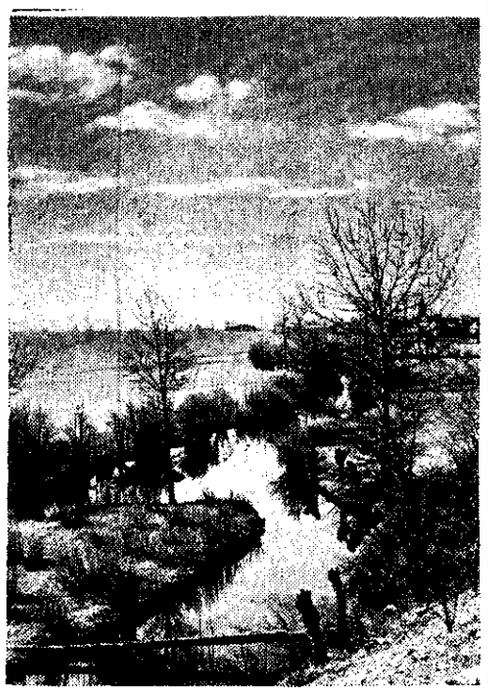

Kevad saabub. (Wb.)

Pildike eelpostilt idarindel. Soise maastiku tõttu ei saa labidaga sügavale kaevata. Kaitseks ja varjamiseks kasutatakse puuoksi ja tüvesid. (PK. sõjak. Fischer Wb.)

Terrorirünnakud manitsevad

Majaomanikud peavad hoolitsema varjendite rajamise eest

Viimaste päevade sündmused õhuterrori rakendamisel meie linnadele ja asulatele manitsevad meid eriliselt valmisolekule ja vastupidamise süvendamisele. Kui üldiselt püütakse kõiki ülesseatud käitumise norme täie tahtmisega täita, siis leidub kohati vastutustundetuid isikuid, kes ilmselt ohustavad iseeneste kui ka kaaskodanike julgeolekut. Kõige peatt eksitakse sageli hoolimatusest pimendamise määruse täitmise vastu nii linnades kui ka maa. Seepärast tuleb eriti südamele panna kõigi korterite valdajaile, et need piinlikult kontrolliksid akende pimendamist täiel määral, nii et valgus ei paistaks akna katete äärtest ega ka teistest tuhadest läbi lahtiste uste.

Õhualarmi ja õhurünnaku puhul peavad kõik isikud, kes ei ole rakendatud õhukaitse töödele, varjama võimalikult madalamas kohas, mis kindlasti kaitseb pommikildude kahjustava mõju eest. Seejuures akendel ja välisustel viibimine on täiesti keelatud, samuti tänavatel liiklemine ja uudishimu pärast kahjustuskohtadel viibimine. Majades tulevad sulgeda uksed ja muud avad, tuled ja kütte- ning soojendusseadmed tulevad kustutada. Uksed ei tohi õhurünnaku ajal olla lukustatud, kuna see takistaks tulepesade kiiret likvideerimist tulevalvurite poolt.

Kuna Järvamaal puuduvad peaegu kõikjal hoonete juures õhukaitse varjendid, kus saaksid kaitsel majades elunevad isikud, siis on selle eest kohustatud hoolitsema majaomanikud või valdajad, et saaksid vähemalt kaevatud kaevikuid sel määral, et kõik majades elunevad isikud saaksid sinna varjule minna. Vastava maa-ala peab muretsema majaomanik ning organiseerima kaevikute kaevamise, kusjuures üürnikud ei tohi keelduda töökohustusest kaevikute kaevamisel. Kaevik peab olema 2 mtr. sügav, põhjast ca 60 sm lai ja pealt ca 80 sm lai. Iga elaniku jaoks tuleb ettenäha vähemalt 50 jooksvat sm kaeviku pikkusest. Kui põhjavesi ei võimalda kaeviku kaevamist ettenähtud sügavuseni, siis tuleb puuduv osa teha maapealsete vallidega. Kaevik tuleb kaevata võimalikult elamu ligidale, kuid nii kaugele, et hoonete varisemise puhul rusud ei langeks kaevikusse. Mis puutub tavalistesse keldritesse, mis meil majade all, siis on need peagu kõik kasutamiskõlbmatud õhukaitse otstarbeks, kuna need ühe sissekäiguga ja puu lagedega toovad vaid lisaohtusid juurde. Nii maja süttimise kui ka varisemise puhul võivad kergesti mattuda sissekäigud, millele võib järgneda keldris põlemine või lämbumine.

Kaitsekraavi või varjendisse minekul olgu kõik soojalt riietatud, laste jaoks võtta kaasa joogivett ja vähesel määral toitu. Varjendis või kaevikus tuleb olla vaikselt ja käituda rahulikult. Enne õhualarmi lõppu ei tohi keegi kaevikust lahkuda. Kodanikud, nii majaomanikud kui ka üürnikud, võtke ühiseks mureks endale kaitsekraavide kaevamine või varjendite korrastamine, kuna see tuleb igaühe enda hüveks. Pöörduge nõuande saamiseks õhukaitse referendi poole abiprefektuuris või maaarhitekti poole maavalitsuses.

Sokke ja kindaid eesti rindevõitlejatele Tartust

Rindevõitlejaile sokkide ja kinnaste valmistamiseks on ERÜ Tartu ringkonnaameti ömblustöökoja kaudu välja jagatud 509,5 kilo villast lõnga. Seni on tagasi toodud valmiseemetena 1934 paari sokke ja 163 paari laskurkindaid. Välja on antud 65 paari laskurikindaid ja 390 paari sokke major Rebase ja kapten Soodeni pataljonidele ning 88 paari sokke transportrühmas 630 teenivatele eestlastele.

Promoveerusid doktoriteks

Doktoriväitekirja kaitsesid mag. A. Vassar ja dr. E. Siirde

Tartu Ülikool rikastus taas kahe uue doktori võrra. Nimelt kaitses reedel filosoofiateaduskonna pidulikul doktoripromotsioonil oma doktoriväitekirja Tartu Ülikooli meinasteaduse õppejõud mag. Artur Vassar ning laupäeval arstiteaduskonna pidulikul doktori-prometeionil Tartu Ülikooli kõrvaloova-kurgukliiniku noorem assistent Elmar Siirde.

Promovent A. Vassara doktoritöö teemaks oli „Nurmsi kivikalme Eestis ja tarandkalmete areng“, millega leidsid käsitlemist vastavad probleemid Eesti rooma-rauaajast.

Dr. Elmar Siirde doktoritöö teemaks oli „Angeioola biogamisliigutaste võrdlevaid vaatsi“.

Hiiumaal palju metsloomi

Soodsa talve tulemusena võib Hiiumaal lõigata suurt metskitsede juurekasvu ja tõenäoliselt muutumist tugevamaks. Metsaametkond teeb tavad koos valvega ka kitsede loendust. Samaaegselt võib aga Hiiumaal märgata rebaste vähenemist. Oilakse veendunud, et tegemist on mürgipillide kasutamisega, mille kohta alustati ka juurdlust.

Saaremaa rindevõitlejad asusid sõjateele

Kolmapäeval lahkusid Kuressaarest rindevõitlejad-saarlased. Nende ärasaatmine kujunes eriti meeleolukaks ja südamlikuks. Sõjateele asuvaid kodukaitsjaid tervitas Saaremaa kaitseringkonna ülem kapten Kangro. Kohal oli ka omakaitse orkester. Lahkuvaid sõjamehi oli saatmas suurel hulgal omakseid, tuttavaid ja sõpru. Orkestrihelide saatel asusid mehed sõidukeile ja lahkusid isamaalisi laule lauldes.

Naisüliõpilastest haavatute hooldusrühm

Tartu ülikoolis on ametlikult moodustamisel Tartus ravil viibivate haavatud eesti rindevõitlejate hooldamiseks Tartu ülikooli naisüliõpilastest eesti haavatute hooldusrühm, milleks on vastav üleskutse juba välja pandud.

„Võieksport“ annetas ERÜ-le 10.000 rm.

Viimaste päevade suurema rahalise annetusena laekus ERÜ Keskametile piimaühingute keskliidu „Võiekspordi“ nõukogult 10.000 riigimarka.

Rindelt saabus eesti kaitseteenistuslastelt ühe saksa väeosa juures 1 500 marka ühes tänuga jõuluks saadetud tervituspakikeste eest. Raha on kokku pannud 68 abiteenistuslast, kes saanud Tartumaal jõuluks valmistatud tervituspakikesed. Poisid kirjutavad: „Soe värin tõusis südamesse, kui kätte tõmbasime eestivärvilised, eesti neiu koetud kindad. Need on Kalevipoja nõiakindad, millesse kätkib kogu meie rahva kaasabi ja armastus eesti sõdureile idarindel. Ehkki kaugel, me tunneme, et me pole maha jäetud ja unustatud. Uut jõudu tuleb soontesse ja uut lootust paremasse tulevikku.“

TKK speditsioonikontori teenistujad Tallinnas andsid ERÜ-le edasi nende rahalise annetuse 436 rm ja TKK toidukaupade lao teenistujad 200 rm.

ERÜ üks vabatahtlikke kaastöölisi Tallinnas, pr. Rist, kes teostab korjandust Vabaduspäeva sõjakorjanduse raamides on seni üksi kogunud juba 6.100 riigimarka.

10 000 rmk sõjaväehaiglate sisustamiseks

Jõgeva Majandusühing annetas ERÜ Tartumaa ringkonnaameti kaudu 10 000 riigimarka kohalike eesti sõjaväehaiglate sisustamiseks.

Samal ajal annetas Majandusühing ka sõjakorjanduse heaks 1000 riigimarka.

Relva ettevaatamatu käsitsemine põhjustas õnnetuse

Hiljuti sai Kõrgesaare vallas Rootsi külas Villemi talus elutsev 13-aastane Helga Laaneorg relva ettevaatamatul käsitsemisel surma. Õnnetus juhtus H. Laaneoru sõjaväes teeniva venna käe läbi, kes oli lastud puhkusele. Relva ettevaatamatul käsitsemisel tekkinud lask surmas silmapilkselt samas viibiva õe.

Seadigem killuvarjendid korda !

Kui Paidest ja Türilt sõjaruil üle veeres, kaevasid mõnedki kodanikud aedadesse kraavikesed, kus nad endid varjasid mürsukildude eest. Arvestades viimaseid õhu-terrorirünnakuid, oleks soovitav, et inimesed need kraavikesed jälle korda seaksid ja oma aedadesse selliseid soetaksid.

Isikutel, s. o. peamiselt muidugi naistel ja lastel, kellel linnas pole erilisi ülesandeid, on soovitav asuda maale.

Ühe lätti SS-rügemendi jalaväekahuri tulepositsioon. (PK.-sõjakirj. Pospischil Wb).

EESTI RAHVA juurdekasvu probleem

K. LAAGUS

3

Lisaks eelnenule toome veel prof. dr. Ed. Kanti, praeguse ülikooli rektori kirjutisest 1935. a. (vt. „Tähised“) lühikese väljavõtte ning kaks tabelit meie rahva sündimusmäära languse ning äärmiselt väikese loodusliku juurdekasvu kohta.

Peatähtsust kõige ülalteodu juures evib see, et sündimuse määr on alates 1921. a. langenud peaaegu järjekindlalt. Nii sündis Eestis iga 1000 elaniku kohta: 1921 — 20,3, 1922 — 20,2, 1923 — 20,1, 1924 — 19,2, 1925 — 18,3, 1926 — 17,9, 1927 — 17,7, 1928 — 18,0, 1929 — 17,1, 1930 — 17,4, 1931 — 17,4, 1932 — 17,6, 1933 — 16,2.

1933. a. on sündimuse määr iga 1000 elaniku kohta nii madal (16,2‰), nagu seda pole esinenud kogu iseseisvuseaja kestel. Ja kuigi puuduvad veel kokkuvõtted 1934. a. kohta, näib esimeste kuude andmete põhjal võimalik olevat sündimuse määra languse jätkumine veelgi. See asjaolu on seda rohkem alarmiv, et Eesti kuulub rahvusvaheliselt madalaima sündimusemääraga maade hulka, sellal kui suremusemäär on meil võrreldes Lääne-Euroopa ja Baltoskandia riikide omast kõrgem. Vähe sellest, ka loodusliku juurdekasvu ja reproduktsiooni-koefitsiendi poolest jääb Eesti maha Põhja-Euroopa riikidest ning meenutab esmajoones Prantsusmaa rahvastiku seisundit.

Riigid	Elussünde 1000 elanike kohta		Looduslik juurdekasv 1000 elaniku kohta		Reproduktsiooni-intensiteet (aastaseks saanud laste arv iga 1000 naise kohta 15—45 a. vanuses)	
	1927	1930	1927	1930	1926/27	1929/30
Eesti	17,7	17,4	0,4	2,5	63,6	64,0
Läti.	22,0	18,0	6,6	4,7	78,7	71,9
Leedu	29,1	27,4	12,0	11,5	93,2	90,1
Soome	21,2	21,0	6,7	6,0	85,0	81,6
Rootsi	16,1	15,4	3,4	3,7	67,0	61,7
Norra	17,8	17,3	6,6	6,9	77,2	69,2
Taani	19,6	18,7	8,0	7,9	76,9	71,7
Prantsusmaa . .	18,2	18,1	1,7	2,4	73,7	72,6

Nii kuulub Eesti väikese loodusliku juurdekasvu ja kehva reproduktsiooni-intensiteedi poolest silmapaistvate maade hulka ja moodustab Lääne-ning Põhja-Euroopa nn. demograafilise madalrõhkkonna eriti süvenenud osamiinimumi otse Ida-Euroopa demograafilise kõrgrõhkkonna külje all. Rahvastiku üldarvu aeglase suurenemise (kasvust on siin juba raske kõnelda) raamides peegeldub selles meie kultuuri-ning tsivilisatsiooniastme mitmes mõttes tormiline tõus iseseisvuse kestel, ühes sellega kindlasti aga ka maa- ja linnarahvastiku suhtelise osatähtsuse märgiline muutumine linnarahvastiku kasuks. Kuna meie linnade rahvastikuarvu tõus ei toimu loodusliku juurdekasvu teel — linnades suremus ületab sündimuse —, vaid mehaaniliselt, täh. väljastpoolt tulnukate arvel, siis tähendab see, et — tarvitades itaalia statistiku Gini ütlust — meie ähvardume aina rohkem sattuda süvenevasse demograafilisse madalrõhkkonda.

Seda kahjulikku suunda, mis meie rahva iibe vähenemises ilmneb, arendab suuresti ka veel rahva „linnastumine“ ehk maalt linnadesse voolamine, nagu prof. E. Kantki märgib. Linnastumise nähtus esineb küll kõikide rahvaste juures. Eriti just sõdade järel. Ent rahvaste juures normaalse iibega pole ta nii kahjulik kui meil.

Ja selle „rahva linnastumise“ põhjusteks on meil praegu: a) põllumajanduslikult kasutatava maa puudus (kunagi pole kõiki maasoovijaid maaga suudetud rahuldada) ja b) et taludes meil ei peeta enam, nagu veel aasta 50—60 eest, perekondadega põllutöölisi.

Enne maareformi leidsid perekondadega põllutöölised rakendust osalt mõisateski. Praegu pole neil enam noidki viletsaid töölerakendumise võimalusi maal. Taludes peetakse töölisi peamiselt suvisteks töödeks ja vallalisi inimesi.

Soovivad nüüd maal noored inimesed abielluda ning perekonda asutada, siis pole neil selleks muud võimalust kui linna üürikorterisse asuda ja linnas tööd otsida. Nii ei „mahu“ meil enam inimesi maale. Sellele väärale hoiakule põllupidajate poolt on käesolevate ridade kirjutaja ning ka teised autorid juba aastate eest põhjendatult ja avalikult tähelepanu juhtinud, kus meil põllutööliste puudus hakkas end tunda andma.

Viimaks võtsid mitmed põllumeeste seltsid ning Vabariigi Valitsuski sama seisukoha omaks ja hakkasid perekondadega põllutöölistele taludes töötamise võimalusi propageerima ning seda mitmeti soodustama.

Ent nimetamisväärseid tulemusi see siiski ei andnud. Ja 1940. aastal saabus bolshevistlik „uusasundamine“, mis endised algatused segi paiskas ja mille varjatud, kuid lähemaks sihiks oli — kolhooside kujundamine, nagu seda Venemaast teame.

Kuigi põllutöö on meil osalt mehhaniseeritud, mehhaniseeritakse tulevikus veelgi rohkem ja on võrratult kergemaks muutunud võrreldes endiste aegadega, vajab iga talu siiski vastavat arvu tööjõude, eriti veel põllutööde intensiivsemaks ja korralikumaks muutmiseks.

Normaalajal on ka põllumehel palju kergem natuuras makstava palgaga töölisi pidada, kui talus selleks on vaid tööliste jaoks loodud elamud ning muud inimväärsed tingimused.

Eesti iseseisvuse ajal ei võinud keegi, kes töötada soovis, kaevata töö ja leiva puuduse üle, nagu kõik teame. Tervishoiu- ja sotsiaalolusid parandati järjest. Ent mis meie rahval tagurpidi läks, teo oli ta arvu iive!

Eestist vähemate maa-aladega riikidel on arenenud rahvastikud: Taanis 3,8 miljonini, Šveitsis 4,2, Slovakkias 2,7, Hollandis 8,92 ja Belgias 8,42 miljoni isikuni (kahel viimasel oli küll ka asumaid).

Kui meil 1939. ja 1940. aastal oleks olnud sama palju rahvast kui Soomes, oleksime võinud Vene bolshevismi invasiooni vältida kogu selle kohutavate tagajärgedega. Meie maa kaitsepiir oli võrratult lühem Soome omast.

Nagu toodud arvudest võib järeldada, ei leia me oma rahva vähese arvu õigustamiseks mingeid mõjuvaid põhjusi, eriti eelnenud sajandil ning riikliku iseseisvuse ajal.

(Järgneb).

JÄRVA TEATAJA nr. 33.
Neljapäeval, 16. märtsil 1944. a. Lhk.

UUDISEID KODUMAAKONNAST

Kõigile praegustele kui ka endistele maa- ja perenaisteseltsidele

Üsna varsti on meil käes kevad-pühad. Kahjuks pole aga sedapuhku võimalik kõigil perekonnaliikmeil neid ilusaid päevi veeta koos kogu perega kodus. Tuhanded isad ja pojad peavad olema väljas, valvel oma naiste, laste, vanemate julgeoleku ja meie kodu kaitseks. Peavad kõigest sellest kodususest ja mugavusest loobuma, olema aga seevastu silm-silma vastu vaenlasega — hädaohuga. Seepärast on meie, koduste, püha kohus veidigi hoolitseda nende meie armsate ja tublide sõdurite eest — seal, meie kodupiiri kaitsel. Püüame nendele sinna veidigi läkitada seda kodust pühade meeleolu väikeste pühadepakikeste valmistamisega.

Mida võiks üks selline pakike sisaldada? Küpsiseid, kuivikuid, tükike võid, küpsetatud soolaliha, mõni kirjuksvärvitud pühademuna tillukese urvakimbukese ja õnnesoovikaartiga, tükk seepi, mõni taskurätt, sokke, veidi nõelumislõnga, käterätt või sall, mõni raamat, kirjutusmaterjali, nägus endavalmistatud tubakakotike, piip jne., mida kellegil võimalik või sobivaks peetakse. Pakk tuleks valmistada võimalikult vastupidav transpordile.

Loodan, et iga maanaiste seltsi liige, kui ka teised perenaised, kellel vähegi võimalik, asuvad kohe pakkide valmistamise eeltöödele, et jõutakse õigeks ajaks võimalikult arvukalt selliseid pakikesi valmistada. Milliseks ajaks ning kuhu pakid tulevad kokku tuua, teatatakse õigeaegselt „Järva Teataja" veergudel.

Lootes, et teie, armsad Järva perenaised, ei jäta ka seda väikest ettepanekut täitmata teiste kohustuste kõrval — selleks teile head tahet ning jõudu!

Milli Mägi,
Järvamaa v. kodumajandus-konsulent

Paide kino täiendati

Uue heliaparatuuri ülesseadmisega on tunduvalt paranenud heli puhtus ja värving

Möödunud nädalal viibis Paides Ostland-Filmi tehnilise-ala inspektor hr. V. Kirt, et juhtida kohapealse kino „Rahvamaja" uue heliaparatuuri ülesseadmist ning teostada muid kinoga seosesolevaid tehnilisi viimistlusi. Selpuhul külastas inspektor Kirt koos kino „Rahvamaja" juhataja P. Jõgiga meie lehe toimetust, et anda põgusat ülevaadet Paide kino praegusest tasemest ja äsja kino juures teostatud uuendustest. Nagu jutusajamisel selgus ning hiljem filmi demonstreerimisel võisime veenduda, on Paide kino uue ja moodsa heliaparatuuri ülesseadmisega oluliselt väga palju võitnud. Senise ja juba aastaid tagasi konstrueeritud heliaparatuuri asemel on ülesseatud moodne ja Eestis alles esmakordselt kasutatav heliaparatuur. Kuigi nimetatud moodsad aparaadid saabusid meile juba varem, katsetati neid põhjalikult ja võeti tarvitusele alles peale selle, kui oldi veendunud, et nad moodsa kino nõuetele täiesti vastavad. Uue heliaparatuuri ülesseadmisega on Paide kino helisev-lina omandanud märksa puhtama, kõlavama ja loomulikuma heli, milline on kehtiv niihästi teksti kui ka muusika osas. Kui endise heliaparatuuri juures heli värving, eriti kõrgemate toonide juures, muutus lausa kriiskavaks ning kõrvale „valusaks", siis puuduvad need nähted uue aparatuuri juures täielikult. Märksa paremaks on muutunud ka linale projekteeritud filmi ilmekus lina ümbritseva raami tõttu.

Nagu jutusajamisel selgus, ei jää need uuenduseid Paide kinos ainukordseiks, vaid kino tehnilist sisseseadet püütakse olemasolevate võimaluste piires kõigiti täiendada, et teenida kinokülastajate soove ja nõudeid. Lisaks puht-tehnilistele uuendustele omistatakse suurt tähelepanu ka filmide kvaliteedile, kusjuures on lähtutud põhimõttest, et Paides linastuksid samad filmid, milliseid võivad näha meie suuremate linnade kinokülastajad.

Puudutades küsimust, milliste filmide linastamist on oodata lähemal ajal Paide kinos, saime vastuseks, et järgmise filmina tuleb linale Terra filmiühingu produktsioonist film „Väike tütarlaps — suur mure", milles peaosalistena kaastegevad Hannelore Schroth ja Geraldine Katt. Nimetatud filmile järgnevad kohe „Torm" ja „Usaldan Sinu hooleks oma naise". Viimati nimetatuile järgneb Bavaria filmiühingu esituses film „Kuld New Friscos" Hans Söhnkeri ja Hilde Janseniga peaosades. Edasi näeme Tobis-Filmi produktsioonist „Maskeraadi" Adolf Wohlbrücki, Paula Wesseli ja Olga Tschehhovaga peaosades. Käesolev kuu lõpeb Terra-filmiga „Sophienlund", milles üle pikema aja näeme Harry Liedket koos Käthe Haackiga ja Hannelore Schrothiga.

Pooltund vallamajas

On alles varane ennelõuna. Vallavanem on just saabunud. Toetun vastu kantseleiahju, mis mõnusalt soe ning jälgin veidi inimesi, kes tulnud täna vallamajja. Parajasti siseneb keegi keskealine mees. Pealtnäha on ta täiesti terve ja tugev. Läheb see mees siis laua äärde, mille taga istub vallavanem ning hakkab kaebama oma häda mingisuguste punde asjus, mida ta kuidagi metsast kätte ei saavat. Häda seisvat nimelt selles, et mehel pole hobust. Vallavanem soovitab hobuse kustki laenata ja hiljem tööga tasuda. Kui mees ka sellele vastab, et keegi talle praegu hobust ei laena, siis lubab vallavanem talle oma hobuse, tulgu aga mees talle ainult päevaks tööle. Seepeale vastab mees, et ta jalg olevat haige ning ta ei saavat seepärast üldse käiagi, ja lahkub vallamajast üsna pahura näoga.

Mõtlen, et kuidas saab küll see vaene mees koju, kui ta haige jalaga kuidagi käia ei või ning tal on umbes 8—9 km minna ... Läbi akna näen aga et mees oma haigele jalale vaatamata sugugi ei lonka, vaid päris sõdurisammuga kodupoole hakkab marssima ...

Jälle avaneb vallamajauks ning sisse astub noor naine. Tuleb temagi vallavanemaga rääkima. Ja on temagi tulnud puude pärast. Jutuajamisel vallavanemaga märgib ta üsna tagasihoidlikult, et mees olevat tal sõjaväes ning kodus ainult kaks väikest last. Kuna aga küttematerjal peagi lõppevat, ähvardavat külm väikestele varsti liiga teha.

„Puid mul küll anda ei ole, aga te saate neid saagida isevarustajana riigimetsast, kui leiate kellegi, kes neid saagida aitab", vastab vallavanem.

Sellist inimest arvab noor sõdurinaine juba leidvat.

„Aga kes teil need puud siis metsast välja toob?" muretseb vallavanem omakorda.

„Pole viga, küll kätte saan nad sealt isegi", on julge vastus.

Vallavanem annab talle siis tõendi läinudaastase metsanormide täitmise kohta ning noor sõdurinaine lahkub. Kantseleiuksest sisenevad uued inimesed uute muredega. Kellaosuti seinal on aga juba tubli pooltunni edasi nihkunud, seepärast lahkun nüüd minagi. Sõites mööda lumiseid teid kodupoole, pean tahes-tahtmatult mõtlema, kuidas saab oma puud metsast kätte noor sõdurinaine, kui isegi tugevakondiline, suur mees peab seda endal ülejõukäivaks.

E.

Paide välkmaleesivõistlustel püsib juhtimine A. Abeli käes

Teisipäeval toimunud 3-da välkmaleturniiri Paide välkmaleesivõistluste sarjas võitis 100%-lise tulemusega A. Abel 8 punktiga 9 osavõtja juures. Järgnesid: 2. O. Kuningas 6,5 p., 3. J. Renna 6 p., 4. A. Hange 4 p., 5.—7. V. Juhandi, R. Allpere ja Lepik a 3 p. jne. Võistluste esimese poole järele juhib endiselt A. Abel 29 arvestuspunktiga, keda senise stabiilse esinemise järele võib ennustada ka võitjaks. Järgnevad: O. Kuningas 26 p., J. Renna 24 p., A. Hange 18., R. Allpere 15 p., kuna teistel vähem. 4 välkturniir toimub teisipäeval, 21. skp. Eesti Kutsekogude Paide esinduse ruumes Tallinna t. 5 algusega kell 19.

Praegu on tund, kus iga eesti mees ja naine, kas relvaga või ilma, peab teadma oma kohust

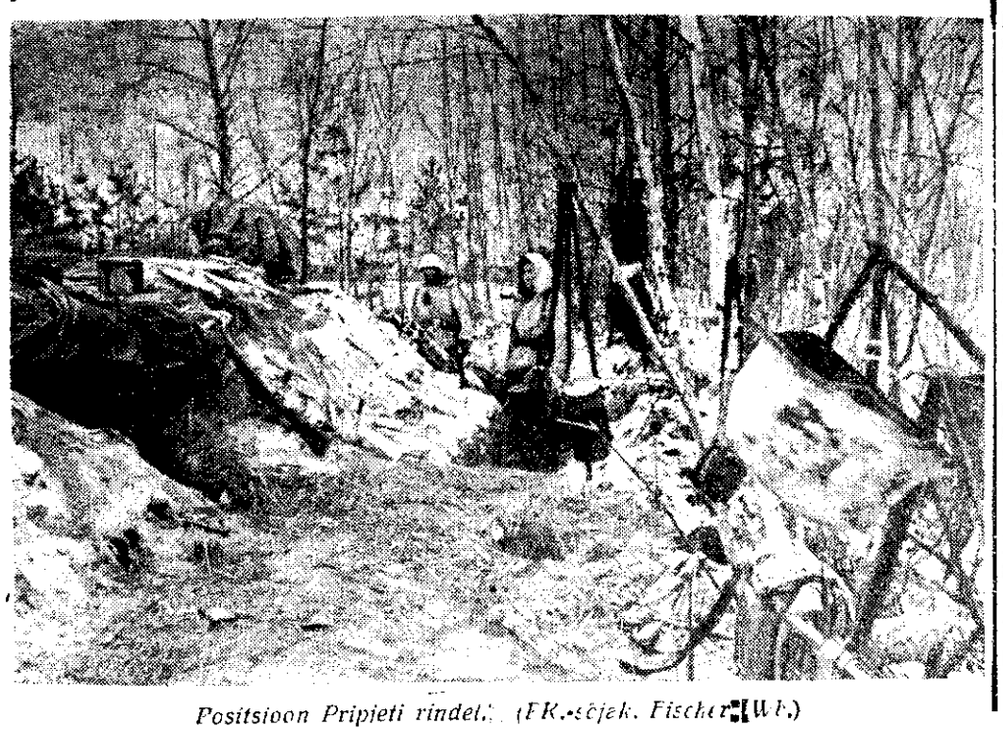

Positsioon Pripieti rindel. (PK.-sõjak. Fischer [Wb.])

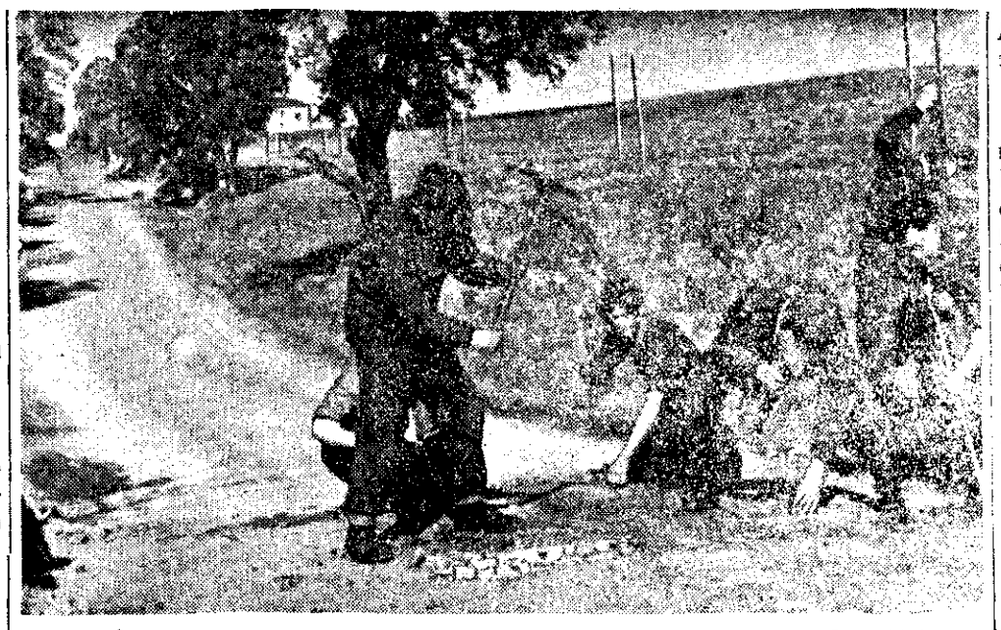

Langevarjupioneerid ehitavad Nettuno-Anzio ruumis üht tankitõkku. (PK.-sõjakirjas. Jacobi Wb)

Anna kirik ootab remonti

Koguduse nõukogu pidas koosoleku. Kogudus annetas ERÜ-le 500 marka

Möödunud pühapäeval pidas EELK Anna koguduse nõukogu oma aastakoosoleku. Toimunud koosoleku päevakorras oli 1943. a. aruande ning 1944. a. eelarve kinnitamine. Esitatud 1943. a. kassaaruandest nähtub, et 1943. a. kassa läbikäik tõusis koguduses rmk. 6438,81, millisest summast oli tulusid rmk. 4438,36, kulusid rmk. 2000,45, kuna ülejääk rmk. 2437,91. Arvestades koguduse 1943. a. eelarvega, milline oli tasakaalus rmk. 2063,00, on aruande korras eelarve ületatud tulude osas rmk. 2375,36, kuna eelarves ettenähtud kulude summa rmk. 62,55 võrra vähem on.

Kuna möödunud 1943. a. jooksul tasumata olnud liikmemaksud peagu kõik laekusid, seevastu aga 1944. a. liikmemaksumaksjate arv sõjateenistusse siidunud meeste arvel tunduvalt väheneb, oli juhatuse poolt 1944. a. eelarve koostamisel eelarve tasakaalustatud rmk. 5403.-le. Vastavalt uuele eelarvele on koguduse õpetaja põhipalka kuus rmk. 30 võrra suurendatud. Kiriku remondiks on uues eelarves ette nähtud rmk. 2244.- Valusamaks küsimuseks kiriku remondi osas osutub kiriku katuse parandamine. Möödunud eelarveaastal jäi kirikukatus tingituna erakordsest ajast ja vajalike oskustööliste puudumise tõttu parandamata, mispärast on karta kogudusel selles osas ka käesoleval aastal tõsiseid raskusi.

Arvestades 1943. a. eelarve ülejääki, otsustas koguduse nõukogu Eesti Rahva Ühisabi heaks eelarve korras määrata rmk. 500.-, milline summa juba lähemal ajal koguduse kassast ERÜ-le üle antakse.

Peakoosolekud Vajangul, Rakkes ja Koigis

Eeloleval pühapäeval peab Vajangu Piimaühing oma erakorralise peakoosoleku. Toimuva peakoosoleku, milline algab kell 11 homm. ühingu ruumes, päevakorras on koosoleku rakendus, valimised põhikirja järgi ja koosolekul algatatud küsimused.

Pühapäeval, 16. aprillil peab oma peakoosoleku Rakke ühispank. Pidamisele tuleva kerralise aasta peakoosoleku päevakorras on koosoleku rakendus, 1943. a. aruande kinnitamine ja puhtakasu jaotamine, 1944. a. eelarve vastuvõtmine, krediidi ülemmäära kindlaksmääramine, valimised põhikirja järgi ja läbirääkimised. Aasta peakoosolek on kutsutud kokku Rakke rahvamaja ruumesse ja see algab kell 1 päeval.

Pühapäeval, 26. märtsil peab Koigi vallas asuv Silmsi uudismaaharijate ühing „Vahemetsa" talu ruumes oma erakorralise peakoosoleku. Toimuva erakorralise peakoosoleku päevakorras on koosoleku rakendus, uute liikmete vastuvõtmine, valimised põhikirja järgi, inventari korraldamise küsimus ja koosolekul algatatud küsimused. Koosolek algab kell 12 päeval.

Paide raehärrad kokku

Paide raehärrade järjekordne nõupidamine toimub reedel, 17. märtsil, algusega kell 17.00 Paide linnavalitsuse ruumes. Seekordse nõupidamise päevakorras on linna 1943/44 lisaeelarve vastuvõtmine, 1944. a. kinnisvaramaksu määramine ja 1944/45. a. eelarve vastuvõtmine.

Albu perenaised külastasid haavatud võitlejaid

Neil päevil valmistasid Albu maanaiste seltsi liikmed Paide haiglais viibivaile eesti ja saksa sõjaväelastele ootamatu ning rõõmsa üllatuse. Nimelt külastasid Albu maanaiste seltsi esindajad kaht Paides asuvat sõjaväehaiglat, tuues haiglais ravilviibivaile eesti ja saksa sõjaväelastele umbes 80 kingituspakikest. Haavatud rindevõitlejaile üleantud pakikesed sisaldasid küpsiseid, kirjutusmaterjale, paberosse jne. Üllatusena tulsud tublide perenaiste külaskäik valmistas haiglasviibijaile rohkesti rõõmu ning külastajad said siiraima ja südamestituleva tänu osaliseks. Muide olgu siinkohal märgitud, et Albu maanaiste seltsi esindajate külaskäik ja sellega kaasunud kingituspakikeste üleandmine oli esimene sellesarnane Järva maanaiste poolt.

Karistati kohustuste mittetäitjaid

Harju-Järva abiprefekti otsusega karistati Albu vallas Lohala külas elutsevat Gustav Tomingast 250-rmk. rahatrahviga või 15-päevase vangistusega. G. Tomingas oli jätnud täitmata Albu vallavalitsuse korralduse küttepuude ülestöötamises.

Veel karistati Harju-Järva abiprefekti otsusega Albu vallas Kaalepi külas elutsevat Anton Tahlfeldti veokoormatise kohustuse mittetäitmise pärast 250-rmk. rahatrahviga või 15-päevase vangistusega.

Lisaks eelpoolnimetatud karistustele on Harju-Järva abiprefekt määranud karistusi veel Albu vallas Ageri külas elutsevale Martin Vanaisakile küttepuude mitteülestöötamise eest 250-rmk suuruses või 15-päeva vangistust, Tapal Nigoli puiestee 10 elutsevale Eduard Kaarusele metsatöödele mitteasumise pärast 250-rmk. suuruses ehk 15 päeva vangistust ja 2 nädalat vangistust, Tapal Kivila tän. 6 elutsevale Leopold Intile metsatöödele mitteasumise pärast rmk. 250 ehk 14 päeva vangistust ja 1 nädal vangistust ning Rakke vallas Lahu külas elutsevale Karla Hindrikusele sama süüteo eest rmk. 250 või 15 päeva vangistust.

Preemiaid 1942. aastal gaasiküttele ümberehitatud traktorite töö eest

Avaldusi preemiate saamiseks saab esitada kuni 25. märtsini

Põllumajanduslikkude traktorite generaatorgaasi-küttele ümberehitamise soodustamiseks ja ergutamiseks pandi 1942. aastal maksma gaasiküttel töötavate traktorite premeerimise süsteem. Sellekohaselt on igal gaasiküttel töötava traktori omanikul õigus saada rahalisi preemiaid kolme aasta kestel, arvates traktori ümberehitamise ajast.

Väljamaksmata preemia üldsumma ühe traktori kohta võib tõusta kuni 75 kasutatava gaasigeneraatori normaalhinnast.

Preemia saamise õigus tekib iga jooksva tööaasta lõpul ja selle suurus oleneb tehtud töötundide arvust, kusjuures alammäärana on nõutav 400 töötundi aastas.

Nii näiteks, kui traktor on gaasiküttel tööd alustanud 1. sept. 1942, siis kuulub preemia ühe aasta eest väljamaksmisele alates 1. sept. 1943.

Preemia saamiseks tuleb trakteri omanikul nõutada vallavalitsuselt tõend traktoriga ühe jooksva aasta (mitte kalendriaasta) kestel tehtud töötundide kohta põllumajanduslikkudel töödel ja see tõend saata Põllumajanduse Keskvalitsuse mehhaniseerimisosakonnale, aadress Tallinn, Lai 41. Tõendusel tuleb märkida ka kasutatava generaatori firma (Bolinders, Bolinders-Hesselmann, Imbert, EG—60 jne.) nimetus.

Preemiate väljasaatmiseks posti teel tuleb tõendile juure lisada aadress, kuhu raha saata.

Kuna esimese tööaasta preemiate maksmine 1942. a. ümberehitatud traktorite eest lõpeb käesoleva kuuga, tuleb asjaomastel traktoriomanikel silmas pidada, et vastavad tõendid esitataks õigeaegselt, s. o. 25. märtsiks.

Moskva käsud mõjuvad ka Rootsi

Möödunud aastal salakuulamise eest kaheteistkümneks aastaks vangi mõistetud endine vene reisibüroo juhataja Stokholmis Sidorenko lasti tema „psühhilise seisukorra" tõttu vabaks. Samal põhjusel vabastati oktoobris 1940. aastal raske sabotaaži eest kaheksaks aastaks vangi mõistetud ning inglaste teenistuses seisnud rootsi kodanik Rickman.

Eesti grenader pealetungil

SS-PK. — Kogu eilse päeva kestis meiepoolne rünnak, kuid vaenlase visa vastupanu ei teinud meil võimalikuks saavutada neid kolme-nelja maja Narva jõe läänekaldal, mis moodustasid bolshevike sillapea ühe raskuspunkti. Õhtul olime sunnitud tõmbuma tagasi kallaletungi lähte alusele, jättes ette vaid kohati üksikuid salku edasise rünnaku soodustuseks.

Juba öid magamata, janused ning määrdunud, lamavad grenaderid kitsastes, liivastes kaevikutes. Kuigi silmalaud langevad kinni, ei tule uni. Kaleidoskoobiliselt vahelduvad momendid päevastest võitlustest. Raske ja visa, mõlemilt poolt järeleandmatu, oli möödunud rünnak. Vaenlane oli oma kitsale sillapeale koondanud väga tugevad jõud oma parimatest üksustest, kellel polnud luba taganeda. Mõttekillud koonduvad karjuvaks küsimuseks — oli see asjatu? — ning siis sulguvad nende silmad ja algab lühike uni külmas ja liivases augus.

Staabikoosseisud ei saa täna ööselgi magada, sest tehakse ettevalmistusi rünnakuks järgneva päeva varahommikul. Mõninga maja rusud jõe läänekaldal on saanud meie ründavate pataljonide sümboolseks sesmärgiks, ja nad moodustavad võitluse sisu ja tuuma ning neis näib kehastuvat meie langenute ohvri mõte ja hing. Öösel valmis tegevuskava järgmiseks hommikuks.

Meie rasked relvad algavad tulelööki, mis kestab ligi tund aega. Vaenlase kaevikute kohal keerlev tolm ning suits ei saa aega lahtuda, niivõrd tihe on patareide ja miinipildujate tuli. Meeste pilgud elustuvad, korraldatakse relvad, vöörihmavahe täidetakse käsigranaatidega, haaratakse suutäis öösel järgitoodud toitu, läidetakse sigarett ja oodatakse rünnakkäsku.

Suurtükivägi üksi ei suuda vaenlasi välja paisata kaevikutest, seda peab tegema grenader käsigranaadi ja täägiga. Pole ette näha, et vaenlase vastupanu oleks täna palju nõrgem, sest küllap ta suutis öösel tuua värskeid jõude üle jõe, eelmisel päeval tekitatud lünkade täiteks.

Juba meie kahurväe koondtule kestel hakkavad tulistama ka bolshevike patareid ja miinipildujad. Lakkamatult kestavad sisselöögid. Nende kogupaugukahurid tulistavad lühikeste vaheaegade järgi, püüdes ära lõigata meie ühendusteed tagalasse, mis viib läbi tiheda männimetsa. Raksudes lõhkevad rasked mürsud puude okstes, pilbaste paiskudes igale poole. Lühikese ajaga on sirgetest mändidest jäänud järgi vaid purustatud tüved. Õhukese lumekatte all olev maa muutub mustaks ning lagendikel tekib auk augu kõrvale. Vaenlase põrgulike tulega astuvad kahevõitlusse meie rasked müürsid ja tuli nõrgeneb pisut.

Hommikune hämarus lasub veel kaevikuservadel, kui meie miinipildujad ja kerged patareid lõpetavad vaenlase kaevikute tulistamise ning algab meie jalgväe löögiüksuste rünnak. Pataljoni kaevikud jooksevad piki Narva jõe kallast, ja viiskümmend meetrit kohast kus need lõpevad, algab vaenlase sillapea põikkraav.

SEE TULEB LÄHIVÕITLUSEGA VÕITA

Vaevu on raskerelvade tuli lõppenud, kui mehed kahe noore ohvitseri juhtimisel hetkega väljuvad kaevikust ning poolesajameetrilise vahemaa ühe hüppega läbida püüavad. Kuid enne hakkavad tärisema enamlaste raskekuulipildujad ja ollakse sunnitud pikali viskuma. Võideldakse lagedal väljas iga tolli maa pärast. Vaenlane hoitakse oma tulega maas, ta kaevikutesse paisatakse käsigranaate ja koondiaenguid. Ilma pead üle kaevikuserva tõstmata loobivad enamlased neile vastu käsigranaate. Otse jube on vaadata toda, juba ligi paar tundi kestvat üliinimlikku pingutust iga üksiku ruutsentimeetri pärast. Vaenlase kaotused peavad olema suured, kuid ta kaitse ei rebene. Kell seitse tuleb löögiüksus tagasi, langenuid ja haavatuid kaasa võttes.

VAENLANE ÜRITAB VASTUPEALETUNGI, kuid see purune kohe ja ellujäänud bolshevikud põgenevad tagasi oma kaevikutesse. Raskerelvade tuli kestab kogu aeg edasi, meie rasked patareid peavad kahevõitlust vaenlase omadega teisel pool jõge. Lõuna pool raudteed näib ka midagi lahti olevat: tugevast ning lakkamatust müürinast kostavad ajuti läbi meie heitjate valanguli sed seerialasud ning tiiger-tankide roomikute müra.

MEIE UUS RÜNNAK ALGAB.

Jällegi surub meid vaenlase tuli pikali enne kaevikuserva, kuid kibestunult ja meeleheitlikult saavutatakse ligi tunniajase võitluse järele põikkraavi mulle, paar meest hüppavad kaevikutesse, kuid langevad bolshevike püstolkuulipildujate tules. Mõlemad ohvitserid saavad haavata, juhtimise võtab üle üks alljuht. Jälle ollakse sunnitud lähtele tagasi tõmbuma.

Kuigi vaenlase kahurväe tuli pole nõrgenenud, on sidemeeste pingutused ometi lõpuks kandnud vilja — telefoniliinid püsivad korras. Ning nagu lunastavat õnnistust kuuleb obersturmbannführer H. aparaadist:

W. MAJAD STURMBANNFÜHRER R. ÜKSUSE POOLT VÕETUD!

Viimase grupp on samuti väga rasketes tingimustes võideldes suutnud vaenlase sillapea lõhestada, ning tungib nüüd käsigranaatidega kaevikuid rullides siiapoole. Kuid ka siitpoolne rünnak ja edasitung on vajalik.

KOLMANDAT KORDA LÄHEVAD MEHED RÜNNAKULE.

Teade, et W. on võetud, annab uut jõudu nende väsinud lihastele, ning seekord õnnestub hüpe üle lageda välja otse vaenlase kaevikusse. Käsigranaatidega hävitatakse vaenlane, vange siin ei saa võtta, samuti ei annagi üksi bolshevik end siin vangi. Ning kuulipildujatuli niidab põgeneva vaenlase maha veel enne, kui ta on suutnud joosta kümmekond sammu.

Vaenlane tihendab nüüd oma raskerelvade metsikut tuld. Küllap ta on kibestunud oma kaotuse üle ja on jõudnud selgusele, et ta sillapea on määratud hävingule. See nõuab küll veel mõned päevad kibedaid võitlusi ja raskusi, kuid selles puudub kahtlus. Sellepärast ei suuda ka bolshevike koondtuli meid enam segada. Meie väsinud lihaseis voolab veri kiiremini ning mõte laulab langenute auks vaid üht laulu — W. on võetud!

SS-sõjakirjasaatja Karl Gaillit.

Uus varustamiskord Tallinna töötajaile

Teitlustamine läheb senisest enam käitiste kätte. Preemiakaupadega varustamine pandi seisma. Jalatsite ja riietega varustamise kohta tulevad erikorraldused

Tallinna töötajaskonna toitlustamise kindlustamiseks on astutud rida kiireid samme.

Alates teisipäevast alustatakse varustuskaartide väljaandmisega kõigile Tallinna töötajaile.

Varustuskaarte antakse välja üheks nädalaks, ning kõik senised elatustarbeainetekaardid ja teised varustuskaardid on edaspidi kehtivad ainult koos uute väljaantavate varustuskaartidega.

Järgneval toitlusperioodil saavad Tallinnas elatustarbeainekaarte ainult varustuskaardi omajad.

Iga nädal antakse töötajaile uued varustuskaardid, mis oma värvilt erinevad eelnevaist.

Mittetöötajad varustuskaarte ei saa sest nad peavad linnast evakueeruma.

Varustuskaarte saavad need töötajad, kelle käitised on hävinud või ei tööta, otseselt vastavatelt Eesti Kutsekogude kutsealaosakondadelt, Uus 22.

Üksiktöötajaile käsitöölistele ja vabakutselistele toimub varustuskaartide väljaandmine Tallinna toitlusameti kaudu

Uute varustuskaartidega, milledel on seitse kupongi — iga päeva jaoks üks — võimaldatakse töötajaile sooje lõunaid. Seega on nende kaartidega saadav see toit mõeldud l i s a t o i d u n a, kuna peale selle müüakse veel toiduaineid harilike toidukaartidega.

Uute varustuskaartide vastu antakse töötajaile sooje lõunaid käitiste sööklaist.

Toiduküsimuse kõrval on praegu selgitamisel jalatsite ja riietusküsimused ning edaspidi on oodata sellekohaste teadaannete avaldamist.

Igasugune preemiakaupadega varustamine Eesti Kutsekogude poolt on esialgselt seisma pandud.

Purunenud aknaklaaside uuesti ettepanemisel on kehtima pandud kindel kord. Esmajärjekorras saavad uued aknaklaasid käitised vastavalt sõjalisele tähtsusele, edasi asutused tähtsuse järjekorras ja lõpuks erakorterid.

Igale käitisele antakse neil päevil teatav kogus k ü ü n l a i d ja p e t r o o l e u m i, mis on hädavajalikud võimalike uute õhurünnakute tagajärjel tekkida võivate elektrivoolu katkemiste puhul.

Kõigi eespool nimetatud küsimuste arutamiseks toimus eile Eesti Majanduskoja suures saalis kõigi Tallinna käitiste juhatajate nõupidamine, millel esinesid sõnavõttudega Kutsekogude volinik kindralkomissari juures E b e l i n g ja Eesti Kutsekogude president R. K a r r o.

Nõmme sai kiirelt hakkama suuremate raskuste ületamisega

Nelja tunni jooksul leiti kõigile peavarjuta jäänud rünnakuohvreile korterid

Terrorirünnaku ohvrite abistamiseks Nõmmel oli rakendatud tööle peamiselt ERÜ kohapealne komitee ja politseijaoskonna ametkond, kellede kiire ja otsusevõimelise tegutsemisega on suudetud juba ületada esialgsed suuremad raskused.

Peavarjuta jäänute majutamiseks astuti samme otsekohe rünnakule järgnenud hommikul. ERÜ Nõmme komitee võttis oma hoole alla kõigepealt lapsed, et nendel ei tarvitseks kuni uue korteri leidmiseni väljas külmetada.

Laste jaoks organiseeriti koha peal ajutine peatuskoht, kus nendele võimaldati ka sooja toitu.

Elanikele, kellede korter oli kas täielikult hävinud või muutunud ainult elamiskõlbmatuks, pakkus uue ulualuse leidmisel oma kaasabi ERÜ. Kuna rünnakust puutumatuks jäänud osutasid kannatadasaanute suhtes üldiselt eeskujulikku vastutulekut, siis arenes majutamine ka üsna kiiresti. Reede ennelõunal oli nelja tunni jooksul leitud igale peavarjuta jäänud rünnakuohvrile uus korter.

Kuna viimane bolshevike terrorirünnak näitas, et nad ei säästa ka puhtakujulisi elamuterajoone, on nüüd laiendatud evakueerimiskorraldust ka Nõmme osas.

Nõmmelastel, kes pole töö- ega ametikohtadega seotud ja kelledel puudub koht maal, kuhu siirduda, tuleb koguneda Järvel asuvasse evakueerimispunkti, Pärnu mnt. 182.

Evakueeritavad viiakse siit Tõdva ja Saue valdadesse.

Pärnu kalurid püügiootel

Ehitatakse uusi sügavvee püügiriistu

Kevad läheneb ja sellega ühtlasi saabub kaluritel ka uus püügihooaeg, millele on rajatud paremaid lootusi. Tänavune talvine püügihooaeg kujunes Pärnus äärmiselt kehvaks.

Praegu on Pärnu kaluritel käimas kibekiired ettevalmistused, et algavaks hooajaks oleks püünised kui ka paadid korras. Eesti Kalurite Keskus on püüdnud kalurkonnale abiks olla püügivarustuse korrastamisel, nii palju kui see praeguste olude juures on võimalik. Varustuse jagamisel on esmajoones silmas peetud neid kalureid, kes mereõnnetuste tagajärjel on kaotanud oma püünised ja korralikult täitnud kohuslikud normid. Varustuse jagamine toimub kalurite ühistute kaudu, millega on kindlustatud selle õiglane suunamine. Tänavu on paljud kalurid asunud ka uute paatide ehitamisele, kuna vajalikku ehitusmaterjali jagas soodustatud korras Metsade Keskvalitsus.

Möödunud aastal katsetas EKK meil seni vähetuntud püügiviisiga, nimelt sügavpüügiga, mis andis rahuldavaid tulemusi. Kuna sügavpüüki saab teostada edukalt ainult vastavate laevadega, siis ongi praegu EKK Pärnus ehitamisel üks sügavpüügikutter, mis arvatavasti valmib eeloleval suvel. Sügavpüügi vastu tunnevad ka üksikkalurid huvi ja mitmel pool kaluritegrupid on asunud kalalaevade ehitamisele.

Eelmiste aastate kogemuste järele peaks kevadine püügihooaeg algama aprillikuu algul. Selleks ajaks teatatakse kaluritele ka uue kalandusaasta püüginormid, mis on praegu Eesti Kalurite Keskusel väljatöötamisel.

Kangelaste mälestuspäeva pühitsemine Berliinis

B e r l i i n i s t, 12. 3. (DNB). Viiendat korda mälestas täna saksa rahvas selle sõja kestel oma langenud sangareid. Vaikses harduses meenutati sel puhul kõiki neid, kes nii rinnetel kui ka kodumaal ohverdasid oma elu Saksamaa tuleviku ja suuruse eest, täidetud usust võidusse. Nii olid oma linnades ja külades partei ja sõjaväe korraldusel toimunud mälestusaktused pühendatud neile, kes leidsid oma viimse puhkepaiga eelmise maailmasõja või praeguse rahvaste heitluse lahinguväljadel, samuti ka neile, keda tuli kodumulda matta rahvussotsialistliku liikumise veretunnistajatena ja ebainimliku vaenlase õhuterrori ohvritena.

Kõigi nende mälestamiste keskpunktiks kujunes sõjalise ilmega vääriline langenute austamine Berliinis langenute ausamba juures. Siin asetas Führeri poolt pärja sõjalaevastiku ülemjuhataja suur-admiral Dönitz. Veel viibisid kohal ja elasid mälestustalitusele kaasa sõjajõudude ülemjuhatuse, NSDAP riigijuhatuse, valitsuse ja sõjaväeosade esindajad, samuti ka Berliini linna relvi ja sõdurlikke traditsioone esindavad sõdurlikud ühendused.

Iga pimendamata või halvastipimendatud aken on raske kuritegu

Saksa grenaderid peavad lühikest puhkust Pripeti mudas. (Wb)

Lendur on proovinud oma osavust väikekaliibrilises (Wb).

Maarjamäe Kangelaskalmistule asetati kangelaste mälestuspäeval pärgi

Kangelaste mälestuspäeva tähistamiseks ja langenuile sel päeval viimse austuse avaldamiseks asetati Tallinnas möödunud pühapäeval Maarjamäe Kangelaskalmistule sõjaväe ja Tsiviilvalitsuse esindajate poolt pärjad.

Pärgade panekut toimetasid sõjaväeesindajaina admiral B u r c h a r d i, lennuväe kindralmajor K r ü g e r, linnakomandant kindralmajor B i s l e ja tsiviilvõimude esindajana kindralkomissar L i t z m a n n.

Pärgade asetamisel mängis sõjaväeorkester leinamarssi.

RADIO

NELJAPÄEV, 16. MÄRTS 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülekanne) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Rõõmsate viisidega algame uut päeva (hpl.) .8.30 Põllumeestele: Lehetäi viirushaiguse edasikandjana (Tartu Ülikooli rakenduszooloogia Katsejaama juhataja Kaarel Leius. 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus 11.30 Kirev segu (hpl.) 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ringhäälingu suur orkester Paul Karpi juhatusel ja hpl.) Saate kannab üle ka Riia saatja. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10. Landesdienst Ostland. 14.20 Vähe tuntud kuid siiski huvitav (hpl.) 15.30 Muusika pärastlõunaks (Ühe eesti politseipataljoni puhkpillorkester ülemmuusikameister Friedrich Tammari juhatusel ja hpl.) 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Tantsuskitse (Ringhäälingu tantsukapell Leo Tautsi juhatusel). 18.00 Mudilastele: „Haldjas Piripill", Eidi Ausola ainetel seatud kuuldemäng. 18.20 Muusikalisi meeleolupilte (hlp.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 „Estonia" teater mängib eesti sõdurelle. (ülek., Estonia kontsertsaalist). Eesti sõduritund. Vaheajal kell 20.00 Päevauudised saksa keeles. 21.00 Päevauudised. 21.15 Südamed lähevad reisima. Rõõmus vestlus heliplaatidega (mgn.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

REEDE, 17. MÄRTS 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevaundised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikukontsert (ülek.) 8.00 Heliplaadid. 8.30 Hommikuhardus: „Varjust valgusele". 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Eesti sõduritund: Kodu tervitab oma kaitsjaid (Heliülesvõte 12. 3. 44, mgn). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Riia ringhäälingu ajaviiteorkester Arvids Parupsi juhatusel, Eriks Eksi kvartett ja hpl.) ülek. Riiast. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.20 Muusika mis iial ei vaibu (hpl.) 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu tantsukapell Vl. Saposchnini juhatusel). Kuni 16.45 kannab saate üle ka Riia saatja. Vaheajal kell 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 18.00 Eesti kultuuri aladelt (2): Kirikia ja köstrimaja (Dr. Carl J. Brinkmann, saksa keeles). 18.15 Saksa laule (Margarete Teschemacher, sopran, mgn.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Tallinna Kontserdid 1943/44. VII avalik sümfooniakontsert. Korraldaja Tallinna Ringhääling. Kst.: Carmen Prii-Berendsen, viiul, August Karjus, tšello ja Ringhäälingu ning „Estonia" teatri ühendatud orkestrid O. Rootsi juhatusel („Estonia" kontsertsaalist). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 21.00 Päevauudised. 21.15 Täna õhtul minu juures. Muusikaline õhtuajaviide (mng. ja hpl.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

LAUPÄEV, 18. MÄRTS 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Kirev varahommik (hpl.) 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland 9.25 Saatepaus. 11.30 Hoogne mäng (hpl.) 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Läti vabatahtlike rügemendi puhkpilliorkester ülemmuusikameister Peteris Bandersi juhatusel, Riia ringhäälingu tantsukapell Arnolds Korneliuse juhatusel ja mgn.) Ülekanne Riiast. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.20 Juhan Straussi ooperilaule (hpl). 14.40 Sõjaradadelt. 15.00 Maresides (hpl). 15.10 „Kassi maailmas". Mõtisklusi ühest koduloomast (Dr. H. Fritsche, (saksa keeles). 15.30 Muusika pärastlõunaks (hpl.) 16.45 Päevauudised 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.10 Rahvalikke viise (Külakapell ja hpl.) 18.00 Noortele: „Imerohi", Karl Paul Seuberti kuuldemäng Olga Mülleri muinasjutu ainetel. 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade 19.00 Poliitiline loeng (ülek., s. k.) 19.15 Rindereportaaže (ülek., s. k.) 19.30 Muusika (ülek.) 19.45 Ringhäälingu-ringvaade (ülek., s. k.) 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Kirevaid helisid nädalalõpuks. (Ringhäälingu tantsukapell L. Tautsi juhatusel, solistid ja kõneleja.) Saksa k. Vaheajal kell 21.00 Päevauudised. 22.00 Päevauudised saksa keeles. 22.15 Eesti sõduritund. „Estonia" teater mängib eesti sõdureile. (Heliülesvõte 16. III 44, mgn. 23.00 Tantsumuusika (hpl). 24.00 Saatelõpp

Suurlahingud idarinde lõunatiival

Narva all on toimunud tähtis olukorra muudatus

Bolshevike uue ofensiiviga Svenigorodka ja Šepetovka juures algas nõukogude talveofensiivi uus järk, mis nihutas sõjaliste operatsioonide raskuspunkti põhjarindelt taas endisele suurele lahinguväljale rinde lõunaossa. Uute suurrünnakutega püüavad bolshevikud silmnähtavalt oma rünnakkiilu lõunatiival veelgi kaugemale suruda ja saavutada kontakti Dnjepri rajoonis opereerivate jõududega. See praegu Dubno ajoonini ulatuv bolshevike rünnakkiil, laiub lõunatiival umbes 600 km pikkusele ribale.

Kuigi bolshevike uusi operatsioone Svenigorodka je Šepetovka juures võib vaadelda kui rünnakuid kahel eri lahinguväljal —olles üksteisest enam kui 100 km kaugusel, taotlevad nad siiski ühist strateegilist eesmärki ja kujutavad ühise suure lahingu piirkonna. Nõukogude sõjalise juhtkonna operatiivseks plaaniks näib olevat siin püüdlus võita oma valdusse Lemberg-Odessa raudteeliini.

Vaenlase jõupingutus talvelahingu uues raskuspunktis rinde lõunaosas on tähelepandav. Svenigorodka juures üksi koondasid bolshevikud umbes 40 km laiusele ruumile võitlusse 15 laskurdiviisi ja 240 tanki.

Saksa ülemjuhatuse esindaja märkis pressikonverentsil, et on veel tungivalt tarvilik paar päeva ära oodata, kuni algab saksa juhtkonna vastuaktsioon.

Berliini sõjalised ringkonnad märgivad Narva juures tähtsat olukorra muutust. Selles võitlusruumis on saksa jõud alustanud ulatuslikke rünnakuid, mis üldist olukorda Narva sektoris hakkavad üha selgemini kujutama. Saksa vasturünnakud oma tugevuselt ja intensiivsuselt ületavad juba nüüd bolshevike rünnakuid.

Selgitatakse terrorirünnakul kadunuks jäänuid

Enamlaste viimasel terrorirünnakul Tallinnale sai elanikke surma, viidi haavatuina ravimisele või on vaid oma endisest elukohast teadmata kuhu asunud. Seega on tuhandeid inimesi, kel ei ole teada nende omaste saatus või praegune asukoht.

ERÜ äraviidute, otsimise ja tagasitoomise keskus ZEV on asunud koguma ja vahendama andmeid kõigi seesuguste isikute kohta, et võimaldada kodanikel saada andmeid omaste saatuse kohta või luua nendega ühendust nende uues asukohas.

Selle töö edukaks ja kiireks teostamiseks palub ZEV kõiki kaaseestlasi r e g i s t r e e r i d a Z E V-is kõiki viimasel terrorirünnakul surma saanud või kaduma läinud isikuid.

Registreerimine toimub Tallinnas, Aia 12 kolmandal korral, kella 7.30 kuni 16.30. Sealsamas tuleb end registreerida ka neil kes oma perekonnast lahku läinud ja otsivad omakseid.

V ä l j a p o o l e T a l l i n n a asunuid palutakse oma uuest asukohast teatada ZEV-ile kirjalikult, juure lisades oma endise aadressi ja perekonnaliikme või omakse nime ja võimalikult ka aadressi, kellest ollakse lahku läinud ja kellega soovitakse ühendust luua.

Ed. Prööm †

Nõukogude terrorirünnaku ohvrina on Eesti sportlaskond kaotanud tuntud sportlase Eduard Pröömi. Teda tabas surmav pommikild ametiülesannete täitmisel Tallinna politsei 4. jaoskonna hoone juures. Ed. Prööm oli 4. pol.-jsk. ülemaks.

Kadunu oli meie populaarsemaid pikamaajooksjaid, kelle nimel on praegu 3000 m jooksu rekord. Tema pusivust sportlasena iseloomustab seegi, et ta alates 1922. aastast oli 10 aastat järjest Eesti meister 5000 m jooksus.

Itaalia vange ei anta Nõukogude Liidust vabaks

Moskva lükkab tagasi Badoglio ettepaneku anda itaalia vangid Nõukogude Liidus vabaks. Ettepanek oli esitatud USA vahetalitusel põhjendusega, et Badoglio-Itaalia loetakse nüüd de-facto-liitlaseks ja tagasipöörduvaid sõjavange tahetakse kasutada kahurilihana Saksa sõjavägede vastu.

Itaalia ministritenõukogu istung

M i l a n o s t, 13. 3. (DNB). Duce peakorteris astus tema eesistumisel kokku ministritenõukogu, millisel koosolekul võeti vastu terve rida eri ministrite poolt koostatud dekreete.

Nõupidamine algas sõjaminister marssal Graziani aruandega uue vabariiklik-fashistliku armee ülesehitamise kohta. Vastuvõetud dekreetide hulgas on ka siseministri koostatud dekreet majanduspolitsei loomise kohta, kelle hooleks usaldatakse hindade reguleerimise kontrollimine ja ratsinaliseerimismäärustе teostamine. Kasvatusministri ettepanekul otsustati ümber korraldada „Itaalia akadeemia", mis ka edaspidi jääb Itaalia vaimuelu esinduslikuks organiks. Akadeemia liikmete arv määrati kindlaks 40-le.

Soome saabus juudi raisakulle

H e l s i n g i s t, 13. 3. (DNB) „Uusi Suomi" ja „Helsingin Sanomat" teatavad Stokholmist, et neil päevil saabuvat Stokholmist Helsingisse rühm põhja-ameerika ajakirjanikke, nende hulgas Edwin Shanke (AP), Jack Fleischer jUP), Georg Axels („New York Times") (a Nat Barrows („Chicago Daily News"), „et siin tundma õppida Soome praegust olukorda".

Kommunistlik tüli

Habarovski rajoonist teatatakse, et Nõukogude sõjaväevõlmude ja Kaug-Ida kommunistliku partei ringkondade vahel on tekkinud äge konflikt. Lahkarvamisi põhjustab asjaolu, et juba mõnd aega paigutatakse kommunistliku noorsooühingu liikmeid kõrgetele sõjaväelistele kohtadele, olgugi et neil puuduvad igasugused sõjalised tedamised. Mõned komnoored on ülendatud majoreiks ja kindraleiks.

Praegu on tund, kus iga eesti mees ja naine, kas relvaga või ilma, peab teadma oma kohust.

Bolshevike „panipaik"

Rootsi enamlaste ajaleht „Aftontidningen" esitab oma lugejaile artikli, millest naeruväärsemat vaevalt võib leida, Nimelt olevat enamlastel õnnestunud päästa suurem osa oma Dnepri laevastikust. Taganemistel—seega 1941 aastal — olevat need laevad uputatud sakslaste eest Dnepri sügavaisse voogudesse kust sakslased neid muidugi ei leidnud. Vaevalt aga olid enamlased jälle Dneprini jõudnud, kui nad alustasid laevastiku tõstetöid. Praegu olevat käimas nimetatud laevade kordaseadmine.

Rahva intelligents, kes endale sääraseid muinasjutte laseb esitada, peab olema küll äärmiselt madal.

AMETLIKUD TEATED

MAJANDUS- JA RAHANDUSDIREKTORI OTSUS
13. märtsist 1944.

Kõikides linnades, millised on kannatanud õhurünnakute all või millised evakueeritakse, alata kõigi Eesti Omavalitsuse asutiste teenistujaile märtsikuu palga väljamaksmist 13. märtsist alates.

Eesti Omavalitsuse Juhilt saadud korralduse põhjal teen asjaomastele kohalikele omavalitsustele ülesandeks teostada oma teenistujaile märtsikuu palga väljamaksmist samuti 13. märtsist alates.

Dr. A. Vendt
Majandus- ja Rahandusdirektor.

TEADAANNE

Teatan, et Eesti Kaitseväeringkondade ülema korraldusel kuuluvad kõik kuni 15. märtsini 1944. a. ajapikendusele lubatud kaitseteenistuslased sissekutsumisele alles pärast 15. märtsi 1944. a. sellekohase erikorraldusega.

PAIDE KAITSEVÄERINGKONNA ÜLEM

Õnnetu surma läbi vara lahkunud armast tütart ja õde

Heini Pikajago

sünd. 30. mail 1924
surn. 9. märts. 1944

Tröostimata valus leinavad vanemad, õed ja vennad.

Kooliõde Linda.

MÜÜA ehk vahetada HEINU punde vastu. Teatada Paide, Lai t. 57. M. Luikile.

Aedvilja Keskühisus

sõlmib tubakakasvatuslepinguid kuni 25. märtsini 1944 a., samuti köögiviljakasvatuslepinguid järgmistes kohtades:

P a i d e esinduses, juhataja Veldemar Kübler Paides, Posti t 3.

T ü r i ostupunktis, juhataja Karl Rudi Türil, Viljandi t. 1.

J ä r v a-J a a n i ostupunktis, juhataja Nikolai Krol Järva-Jaanis, Jaani t. 5.

E s n a ostupunktis, juhataja Viilip Reva Esnas, Pikk t. 12.

A e g v i i d u ostupunktis, juhataja Lisete Pürje Aegviidus, Piibe mnt. 3.

A m b l a ostupunktis, juhataja Erich Kuulmata Amblas, kauplus

R a k k e ostupunktis, juhataja Erich Külvi Rakkes, Kooli talu.

K o e r u ostupunktis, juhataja Aleksander Murd Koerus, aednik.

Lepingute sõlmijaile võimaldatakse tubaka ja köögivilja seemnete saamist.

Aedvilja Keskühisuse PAIDE esindus.

Paide Kaitseväeringkonna Staap vajab kolme NAIS-KANTSELEITÖÖJÕUDU — masinakirjutajat (soovitav saksa keele oskus). Tööle võtmine toimub Paide Tööameti kaudu.
PAIDE KAITSEVÄERINGKONNA ÜLEM